

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
 - 1.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. ทักษะการอ่านจับใจความ
 - 2.1 ความหมายของการอ่านจับใจความ
 - 2.2 ความสำคัญของการอ่านจับใจความ
 - 2.3 จุดมุ่งหมายของการอ่านจับใจความ
 - 2.4 พื้นฐานการอ่านจับใจความ
 - 2.5 ลำดับขั้นการอ่านจับใจความ
3. หนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 3.1 ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 3.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 3.3 ประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 3.4 การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 3.5 ประโยชน์ของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
4. แบบฝึกทักษะ
 - 4.1 ความหมายของแบบฝึกทักษะ
 - 4.2 ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ
 - 4.3 ลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดี
 - 4.4 หลักในการสร้างแบบฝึกทักษะ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดสาระมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้คุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 39) สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยมีรายละเอียดดังนี้

1. สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

2. สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

3. สาระที่ 3 การฟัง การพูด และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

4. สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

5. สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงสาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	<p>1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง</p> <p>2. อธิบายความหมายของคำ ประโยค และข้อความที่เป็นการบรรยาย และการพรรณนา</p> <p>3. อธิบายความหมายโดยนัย จากเรื่องที่อ่านอย่างหลากหลาย</p> <p>1. แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน</p> <p>5. วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต</p> <p>6. อ่านงานเขียนเชิงอธิบายคำสั่ง ชื่อนำ และปฏิบัติตาม</p> <p>7. อ่านหนังสือที่มีคุณค่าตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน</p> <p>8. มีมารยาทในการอ่าน</p>	<p>- การอ่านออกเสียงและการบอกความหมายของบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองที่ประกอบด้วย</p> <p>- คำที่มีพยัญชนะควบกล้ำ</p> <p>- คำที่มีอักษรนำ</p> <p>- คำที่มีตัวการ์นต์</p> <p>- อักษรย่อและเครื่องหมายวรรคตอน</p> <p>- ข้อความที่เป็นการบรรยายและพรรณนา</p> <p>- ข้อความที่มีความหมายโดยนัย</p> <p>- การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น</p> <p>- วรรณคดีในบทเรียน</p> <p>- บทความ</p> <p>- บทโฆษณา</p> <p>- งานเขียนประเภทโน้มน้าวใจ</p> <p>- ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน</p> <p>- การอ่านงานเขียนเชิงอธิบาย คำสั่ง ชื่อนำ และปฏิบัติตาม เช่น</p> <p>- การใช้พจนานุกรม</p> <p>- คู่มือและเอกสารของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน</p> <p>- ข่าวสารทางราชการ</p> <p>- การอ่านหนังสือตามความสนใจ เช่น</p> <p>- หนังสือที่นักเรียนสนใจและเหมาะสมกับวัย</p> <p>- หนังสือที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน</p> <p>- มารยาทในการอ่าน</p>

2. สารที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงสารที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. คัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด และครึ่งบรรทัด	การคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัดและครึ่งบรรทัดตามรูปแบบการเขียนตัวอักษรไทย
	2. เขียนสื่อสารโดยใช้คำได้ถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสม	การเขียนสื่อสาร เช่น - คำขวัญ - คำอวยพร - คำแนะนำและคำอธิบายแสดงขั้นตอน
	3. เขียนแผนภาพโครงเรื่องและแผนภาพความคิดเพื่อใช้พัฒนา งานเขียน	การนำแผนภาพ โครงเรื่องและแผนภาพความคิดไปพัฒนางานเขียน
	4. เขียนย่อความจากเรื่องที่อ่าน	การเขียนย่อความจากสื่อต่าง ๆ เช่น นิทาน ความเรียงประเภทต่าง ๆ ประกาศ แจ้งความ แลกเปลี่ยน จดหมาย คำสอน โอวาท คำปราศรัย
	5. เขียนจดหมายถึงผู้ปกครอง และญาติ	การเขียนจดหมายถึงผู้ปกครองและญาติ
	6. เขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นได้ตรงตามเจตนา	การเขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
	7. กรอกแบบรายการต่าง ๆ	การกรอกแบบรายการ - ใบฝากเงินและใบถอนเงิน - ธนาคัด - แบบฝากส่งพัสดุไปรษณีย์ภัณฑ์

ตาราง 2 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	8. เขียนเรื่องตามจินตนาการ	การเขียนเรื่องตามจินตนาการ
	7. กรอกรูปแบบรายการต่าง ๆ	การกรอกรูปแบบรายการ - ใบฝากเงินและใบถอนเงิน - ธนบัตร - แบบฝากส่งพัสดุไปรษณีย์ภัณฑ์
	8. เขียนเรื่องตามจินตนาการ	การเขียนเรื่องตามจินตนาการ
	9. มีมารยาทในการเขียน	มารยาทในการเขียน

3. สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด
มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกใน โอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงสาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมี วิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกใน โอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. พูดแสดงความรู้ ความคิดเห็น และ ความรู้สึกจากเรื่องที่ฟังและดู	- การจับใจความ และการพูดแสดงความรู้ ความคิดในเรื่องที่ฟังและดู จากสื่อต่าง ๆ เช่น
	2. ตั้งคำถามและตอบคำถามเชิง เหตุผลจากเรื่องที่ฟังและดู	- เรื่องเล่า - บทความ
	3. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากเรื่อง ที่ฟังและดูอย่างมีเหตุผล	- ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน - โฆษณา - สื่ออิเล็กทรอนิกส์ - การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากเรื่องที่ฟัง และดูในชีวิตประจำวัน

ตาราง 3 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. พูดยางานเรื่องหรือประเด็นที่ศึกษา สั้นกว่าจากการฟัง การดู และการ สนทนา	- การรายงาน เช่น - การพูดลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงาน - การพูดลำดับเหตุการณ์
	5. มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด	- มารยาทในการฟัง การดู และการพูด

4. สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ ดังตารางต่อไป

ตาราง 4 แสดงสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทยการเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. ระบุชนิดและหน้าที่ของคำ ในประโยค	- ชนิดของคำ ได้แก่ - คำบุพบท - คำสันธาน - คำอุทาน
	2. จำแนกส่วนประกอบของประโยค	- ประโยคและส่วนประกอบของประโยค
	3. เปรียบเทียบภาษาไทยมาตรฐานกับ ภาษาถิ่น	- ภาษาไทยมาตรฐาน - ภาษาถิ่น
	4. ใช้คำราชาศัพท์	- คำราชาศัพท์
	5. บอกคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย	- คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ
	6. แต่งบทร้อยกรอง	- กาพย์ย้านี่ 11
	7. ใช้สำนวนได้ถูกต้อง	- สำนวนที่เป็นคำพังเพยและสุภาษิต

5. สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 แสดงสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. สรุปเรื่องจากวรรณคดีหรือวรรณกรรม 2. ระบุนิยามและข้อคิดจากการอ่าน วรรณคดีและวรรณกรรม 3. อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและ วรรณกรรม	- วรรณคดีและวรรณกรรม เช่น - นิทานพื้นบ้าน - นิทานคติธรรม - วรรณคดีและวรรณกรรมในบทเรียน และตามความสนใจ

จากตารางข้างต้นผู้วิจัย สรุปตารางแสดงความสัมพันธ์ของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เกี่ยวข้องกับ วิจัยครั้งนี้ คือ สาระที่ 1 การอ่าน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านที่สำคัญ ได้แก่ การอ่าน เพื่อจับใจความ สรุปความ แสดงความคิดเห็น และส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์จาก เรื่องที่อ่านได้ และสาระที่ 5 การเข้าใจ สามารถแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย ได้อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

ทักษะการอ่านจับใจความ

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่า ชาติใดก็ตาม หากประชากรของชาติมีความสามารถด้านการอ่าน การพัฒนาชาตินั้นก็ย่อมเจริญรุดหน้า อย่างรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อให้บุคลากรของชาติผู้ใฝ่ในการแสวงหาความรู้จากการอ่าน มีทักษะ ในการอ่านที่ดีมีประสิทธิภาพ การอ่านจับใจความเป็นกลวิธีการอ่านวิธีหนึ่งให้ผู้เริ่มอ่านได้รับ การฝึกฝน

ความหมายของการอ่านจับใจความ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความเหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ดังต่อไปนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2552 : 941) ให้นิยามความหมายของ การอ่านจับใจความไว้ว่า “อ่าน” เป็นคำกริยา หมายความว่า ว่าตามหนังสือ, ออกเสียงตามตัวหนังสือ, ดูหรือเข้าใจความจากหนังสือ, สังเกตหรือพิจารณาเพื่อให้เข้าใจ, คิด, นับ, (ไทยเดิม)

พิสมัย กองธรรม (2552 : 46) กล่าวว่า การอ่านจับใจความ หมายถึง การที่ผู้อ่านแปลความหมาย ตีความ ขยายความ ทำความเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่าน จุดมุ่งหมายของผู้เขียน จับใจความสำคัญ และแนวคิดด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์

เสาวนีย์ ธาระสาร (2553 : 43) กล่าวว่า การอ่านจับใจความ หมายถึง การอ่านที่มุ่งค้นหาสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านแล้วเข้าใจความหมาย สามารถสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านและตอบคำถามได้ว่าข้อความนั้นกล่าวถึงเรื่องอะไร ซึ่งระดับความเข้าใจนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายระดับ ได้แก่ การบอกรายละเอียด การแปลความ การตีความ การสรุปความ และการประเมินค่า

จิราภรณ์ บุญณรงค์ (2554 : 25) กล่าวว่า การอ่านจับใจความ เป็นกระบวนการทำความเข้าใจความหมายและแปลความเนื้อเรื่อง จุดมุ่งหมาย สาระสำคัญของคำ กลุ่มคำประโยค และข้อความว่าเกี่ยวข้องกับอย่างไร สามารถตั้งคำถาม ตอบคำถาม หาประโยคใจความสำคัญ ลำดับเหตุการณ์ และสรุปเนื้อเรื่องได้ถูกต้อง

โสภณ สาทรสัมฤทธิ์ผล (2558 : 15) กล่าวว่า การอ่านจับใจความ หมายถึง การที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจ จดจำเนื้อความ ความรู้และความคิดที่ผู้เขียนบันทึกไว้ เพื่อเก็บสาระสำคัญของเรื่อง หลังจากอ่านจบแต่ละครั้งแล้วสามารถรับรู้และทำความเข้าใจได้ตรงตามความมุ่งหมายผู้เรียน

สรุปได้ว่า การอ่านจับใจความ หมายถึง การอ่านที่ค้นหาสาระของเรื่อง หรือความสามารถในการจับประเด็นหลัก หรือใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน แล้วถ่ายทอดเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในเรื่อง ด้วยการตอบคำถาม เล่าเรื่องย่อ สรุปความรู้และข้อคิด แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น บอกจุดมุ่งหมายของเรื่อง นำคำสุภาพิต คำพังเพย คำเปรียบเทียบบ มาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่อ่าน คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน โดยระบุเหตุผลประกอบ

ดังนั้น จากความหมายของการอ่านจับใจความที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การอ่านจับใจความ คือ กระบวนการแปลความหมายจากสิ่งทีอ่านผ่านทางสายตา เพื่อเก็บรวบรวมความคิดที่เสนอผ่านตัวอักษรหรือสัญลักษณ์อย่างมีเหตุผล จนเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องในสิ่งที่อ่าน แล้วนำความรู้นั้นไปถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์กับตนเองและผู้อื่นได้

ความสำคัญของการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความนอกจากจะเป็นทักษะของการแสวงหาความรู้แล้ว นักการศึกษายังได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความ ไว้ดังต่อไปนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2552 : 3) กล่าวไว้ว่า การอ่านจับใจความมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เล็กจนโต การอ่านจับใจความ เป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะสามารถเล่าเรียนได้เก่งจนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ผู้สอนจำเป็นจะต้องอ่าน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการสอนอยู่ตลอดเวลา และยังคงกล่าวว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนให้มีความชำนาญ เพื่อจะได้สะสมประสบการณ์ทำให้เกิดความคิดกว้างขวาง และเข้าใจเรื่อง ที่อ่านได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2552 : 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความเอาไว้ว่า การอ่านจับใจความ มีความสำคัญมากในชีวิตประจำวันของผู้ใฝ่ใจศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ นอกจากการอ่านจะเป็นเครื่องมือสำหรับให้ผู้อ่าน ได้มาซึ่งความรู้แล้ว ยังช่วยทำให้จิตใจมีความสุขและความเพลิดเพลินอีกด้วย บุคคลที่มีชีวิตผ่านพ้นวัยเรียนในโรงเรียนไปแล้ว ถ้ามีนิสัยรักการอ่านหนังสือ ก็จะเป็นผู้ที่มีความรู้ทันสมัยไม่ล้าหลัง ฉะนั้นนักเรียนควรได้รับการชี้แจงให้เข้าใจ การอ่านจับใจความ คือ การได้รับทราบความรู้สึกนึกคิดของคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน และได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญาของนักเรียนเองด้วยเหตุนี้ ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่อบรมให้นักเรียนมีเจตคติและมีนิสัยที่ดีในการอ่านหนังสือและให้รู้จักค้นคว้าศึกษาด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตของนักเรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และจิรวัดน์ อินทรพร (2556 : 19) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการอ่านจับใจความว่า เป็นการอ่านในระดับเบื้องต้น แล้วสรุปสาระสำคัญ ถ่ายทอดต่อได้จากการฝึกฝนการอ่านสารประเภทต่าง ๆ เกิดเป็นความเข้าใจในการอ่าน และความเข้าใจในการอ่านโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ องค์ความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ ล้วนเป็นกลยุทธ์การอ่านที่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน จนเกิดเป็นนิสัยรักการอ่าน

ดังนั้นจากความหมายของความสำคัญของการอ่านจับใจความ พอสรุปได้ว่า ความสำคัญของการอ่าน เริ่มจากการเรียงลำดับจากการอ่านง่าย ไปหาการอ่านเพื่อทำความเข้าใจความหมายของข้อความที่ปรากฏไปสู่การตีความถึงความสำคัญที่สัมพันธ์ของเนื้อหาและลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ จนถึงระดับที่ซับซ้อนขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่ผู้คนต้องพบเจอในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยใด หากเราฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เราสามารถอ่านเพื่อจับใจความได้ดีและเปรียบเป็นผู้ที่มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

จุดมุ่งหมายของการอ่านจับใจความ

จุดมุ่งหมายของการอ่านจับใจความ ได้มีนักการศึกษาหลายคนนำเสนอไว้อย่างหลากหลาย ได้ดังนี้

วรรณิ โสมประยูร (2544 : 127 - 128) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. เพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น อ่านตำรา บทความ สารคดี
2. เพื่อความบันเทิง เช่น อ่านนวนิยาย การ์ตูน วรรณคดี
3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อหารายละเอียดของเรื่อง เช่น อ่านสารคดีประวัติศาสตร์
5. เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์จากข้อมูลที่ได้ เช่น อ่านข่าว
6. เพื่อหาประเด็นว่า ส่วนใดเป็นข้อเท็จ ส่วนใดเป็นจริง เช่น การอ่านคำโฆษณา
7. เพื่อจับใจความสำคัญของเรื่อง เช่น อ่านบทความในวารสาร
8. เพื่อปฏิบัติตาม เช่น อ่านคำ สั่ง คำ แนะนำ คู่มือการใช้
9. เพื่อออกเสียงให้ถูกต้อง ชัดเจน มีน้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและเหมือนกับ

คำพูด เช่น อ่านบทละคร

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (2551 : 145) ได้กล่าวว่า โดยทั่วไป จุดประสงค์ของการอ่านจับใจความมี 3 ประการ

1. การอ่านเพื่อความรู้ การอ่านเพื่อความรู้ ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทตำรา สารคดี วารสาร หนังสือพิมพ์ และข้อความต่าง ๆ เพื่อให้ทราบเรื่องราวอันเป็นข้อความรู้หรือเหตุการณ์ บ้านเมือง

2. การอ่านเพื่อความคิด การอ่านเพื่อความคิด ได้แก่ การอ่านหนังสือโดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้ทราบ แนวความคิดทางปรัชญา วัฒนธรรม จริยธรรม และความคิดเห็นทั่วไป ซึ่งมักจะแทรก อยู่ในรูปของหนังสือแทบทุกประเภท

3. การอ่านเพื่อความบันเทิง การอ่านเพื่อความบันเทิง เป็นการอ่านเพื่อฆ่าเวลา หรืออ่าน หนังสือประเภท บันเทิงคดีในเวลว่าง บางคนมีนิสัยรักการอ่าน หากรู้สึกเครียดจากการอ่าน หนังสือเพื่อความรู้ อาจอ่านหนังสือประเภทเบาสมองเพื่อการพักผ่อน

สรุปได้ว่า การอ่านนั้นมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน บางคนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ บางคนอ่านเพื่อความบันเทิง หากความเพลิดเพลินจากการอ่าน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และบางคนอ่าน เพื่อพัฒนาตนเอง แม้จะมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แตกต่างกัน แต่การอ่านต้องอาศัยกระบวนการคิด การตีความ เพื่อหาสาระสำคัญ ประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่าน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการอ่าน

มาวิเคราะห์ วิเคราะห์ สามารถนำ ความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนให้เกิดประโยชน์และมาปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม

พื้นฐานของการอ่านจับใจความ

นักวิชาการ ได้แบ่งลักษณะของพื้นฐานของการอ่านจับใจความไว้ดังนี้

ชลธิรา กลัดอยู่ (2548 : 25 - 26) กล่าวว่า การอ่านจับใจความของเรื่องทีอ่านนั้นมียู่ด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ

1. การอ่านเพื่อจับใจความส่วนรวม คือ การทำความเข้าใจเนื้อหาสำคัญของข้อความหรือเนื้อเรื่องทีอ่าน เพื่อให้มองเห็นความสัมพันธ์และรายละเอียดของเนื้อหานั้นๆ และเข้าใจจุดมุ่งหมายสำคัญของเนื้อเรื่องนั้นๆ ได้ การอ่านประเภทนี้ทำได้โดยการพลิกดู และกวาดสายตาผ่านหัวข้อต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่ ในแต่ละหัวข้อนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีการดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางด้วยวิธีการเชื่อมโยงเนื้อหา หรือมีแนวความคิดต่าง ๆ อย่างไร

2. การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญคือ การอ่านเพื่อทำความเข้าใจกับใจความสำคัญของเรื่องทีอ่าน ผู้อ่านที่ชำนาญจะไม่อ่านทุกตัวอักษร ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ไม่ชำนาญ จะต้องอ่านอย่างพิถีพิถารจึงจะสามารถจับใจความสำคัญได้ ความสำคัญมิได้จำกัดแต่เพียงเนื้อเรื่องเท่านั้น นักอ่านที่ดีจะต้องเก็บเนื้อหา สาระที่สำคัญของเรื่องได้หลายแง่ หลายมุม เช่น เก็บความรู้ เก็บเนื้อเรื่องที่สำคัญ เก็บแนวคิด หรือทัศนะของผู้เขียน ตลอดจนจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่อง อาจจะมีอยู่หลายประการ น้ำหนักความสำคัญอาจจะแตกต่างกันออกไป

ฐนิษฐา พรหมกอง (2553 : 46) ให้ความหมายของลักษณะของการอ่านจับใจความว่าการอ่านจับใจความคือ

1. การอ่านเพื่อมุ่งทำความเข้าใจในเรื่อง
2. อ่านเพื่อค้นหาสาระสำคัญของเรื่องทีอ่าน
3. อ่านเพื่อทำความเข้าใจกับจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องนั้น เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การอ่านจับใจความมียู่ 2 ลักษณะ คือ การอ่านจับใจความส่วนรวมซึ่งเป็นการอ่านคร่าว ๆ เพื่อสำรวจตรวจสอบเนื้อหา หรือเนื้อเรื่องทีอ่านนั้นว่า สมควรทีจะอ่านอย่างละเอียดหรือไม่ และการอ่านจับใจความ ซึ่งจะเป็นการอ่านทีละเอียด ต้องอ่านอย่างพิถีพิถารเพื่อให้ได้ใจความสำคัญของงานเขียนนั้น ๆ

ลำดับขั้นการอ่านจับใจความ

เพื่อให้การอ่านจับใจความบรรลุวัตถุประสงค์ นักวิชาการจึงได้เสนอแนะวิธีการอ่านจับใจความไว้ดังนี้

เฉลิมลาภ ทองอาจ (2554 : 10 - 13) ได้กล่าวถึงวิธีการจับใจความว่า มีความเกี่ยวข้องกับทักษะย่อย ๆ ในเรื่องการเข้าใจคำ เข้าใจความหมายของคำ และประโยคที่จัดเรียงเป็นย่อหน้า โดยมีการเชื่อมโยงใจความสำคัญและประเด็นสำคัญที่มีความหมายต่อการช่วยให้ผู้เรียนจดจำสาระที่ได้เรียนรู้อย่างแม่นยำ โดยมีวิธีการดังนี้

1. การสำรวจสิ่งที่อ่าน ครูให้นักเรียนสำรวจสิ่งที่อ่าน เพื่อให้เห็นภาพรวมเรื่องที่ผู้เขียนนำเสนอ เช่น ชื่อเรื่อง ภาพประกอบ หัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อยของเนื้อหาที่อ่าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคาดคะเนเรื่องจากหัวข้อที่มีความสัมพันธ์กันกับเรื่อง

2. การวิเคราะห์การดำเนินเรื่อง คือ การวิเคราะห์สิ่งที่อ่านว่ามีการนำเสนอแบบใด เช่น การนำเสนอเรื่อง แบบเรื่องเล่า อธิบาย โน้มน้ำหรือนำเสนอข้อมูลซึ่งจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องหาให้พบ เพราะมีผลต่อใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน

3. การค้นหาคำ หรือกลุ่มคำสำคัญ ครูให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการอ่านที่ฝึกการหาคำ กลุ่มคำ หรือประโยคใจความสำคัญ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นใจความสำคัญของเรื่อง อาจใช้ปากกาเน้นข้อความหรือการจดบันทึกด้วยภาษาของตนเองสิ่งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความจำในระยะยาว

4. การตั้งคำถามต่อเรื่องที่อ่าน ควรมีการตั้งคำถามจะเป็นการช่วยทบทวนสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่าน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน มีเหตุการณ์สำคัญอะไร ที่เกิดขึ้น และผลสุดท้ายของเรื่องเป็นอย่างไร การตั้งคำถามจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการค้นหาคำตอบ ไปยังตำแหน่งของข้อมูลสำคัญเพื่อทบทวนประเด็นสำคัญของเรื่อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสรุปใจความสำคัญของเรื่องได้ง่าย ชัดเจน และตรงประเด็นมากขึ้น โดยครูสามารถจัดกิจกรรมการอ่านเดี่ยว อ่านคู่ อ่านกลุ่ม และผลการตั้งคำถามและตอบคำถามในประเด็นสำคัญต่าง ๆ

5. การจดบันทึกและการเขียน ครูควรให้ผู้เรียนได้จดบันทึกใจความสำคัญในแบบต่าง ๆ ที่ผู้เรียนถนัด เช่น แผนภาพความคิด ภาพวาดประกอบการบรรยายสั้น หรือการสรุปความเป็นความเรียงด้วยภาษาของตนเองที่จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหา ได้อย่างแม่นยำ และนำไปสู่การคิดในระดับสูง ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ ประเมินค่า เพื่อตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต

ประทีป วาทิกทินกร (2555 : 82) กล่าวไว้ว่า วิธีจับใจความสำคัญอาจจะกระทำได้ด้วยยึดหลัก ดังนี้

1. อ่านเรื่องราวให้ตลอดทั้งเรื่อง
2. ตั้งคำถาม ถามตัวเองสั้นๆ ว่า เรื่องอะไร ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร และทำไม บางเรื่องอาจจะมีคำตอบไม่ครบก็ได้ แต่เราต้องตอบเท่าที่มีอยู่ให้ครบถ้วน เพื่อจะได้จับใจความสำคัญให้ได้มากที่สุด

กรมวิชาการ (2556 : 189) กล่าวว่า การอ่านจับใจความให้บรรลุวัตถุประสงค์มีแนวทางดังต่อไปนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านให้ชัดเจน เช่น อ่านเพื่อหาความรู้ อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน อ่านเพื่อบอกเจตนาของผู้เขียน เพราะจะเป็นแนวทางให้กำหนดการอ่านได้อย่างเหมาะสม และจับใจความหรือคำตอบได้รวดเร็วยิ่งขึ้น
2. สืบสวนส่วนประกอบของหนังสืออย่างคร่าว ๆ เช่น ชื่อเรื่อง คำนำ สารบัญ คำชี้แจง การใช้หนังสือ ภาคผนวก ฯลฯ เพราะส่วนประกอบของหนังสือจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหรือหนังสือที่อ่านได้กว้างขวางและรวดเร็ว
3. ทำความเข้าใจลักษณะของหนังสือว่าเป็นหนังสือประเภทใด เช่น สารคดี ตำรา บทความ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้มีแนวทางในการอ่านจับใจความได้ง่ายขึ้น
4. ใช้ความสามารถทางภาษาด้วยการแปลความหมายของคำ ประโยค และข้อความต่าง ๆ อย่างถูกต้องและรวดเร็ว
5. ใช้ประสบการณ์หรือภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่เคยอ่านมาประกอบ เพื่อจะทำให้เข้าใจและจับใจความที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

จากความหมายของวิธีการจับใจความ พอสรุปได้ว่า เราจะต้องอ่านเพื่อให้รู้ว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร โดยการอ่านซ้ำ หรืออย่างละเอียดก็ได้ เพื่อจับประเด็นสำคัญในข้อความที่เราอ่านนั้น ๆ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทักษะการอ่านจับใจความ คือ ความสามารถในการอ่านจับใจความที่เกิดขึ้นหลังที่ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยที่ผู้เรียนสามารถค้นหาสาระของเรื่อง หรือความสามารถในการจับประเด็นหลัก หรือใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน แล้วสามารถถ่ายทอดเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในเรื่อง ด้วยการตอบคำถาม เล่าเรื่องย่อ สรุปความรู้และข้อคิด แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น บอกจุดมุ่งหมายของเรื่อง นำคำสุภาษิต คำพังเพย คำเปรียบเทียบบ มาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่อ่าน คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน โดยระบุเหตุผลประกอบ และมีความเข้าใจและสามารถแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

หนังสือส่งเสริมการอ่าน

หนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นหนึ่งในหนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับเด็กที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมให้มีการจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนทุกระดับชั้น ทุกกลุ่มประสบการณ์ และทุกรายวิชา ซึ่งหนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ แต่ไม่ได้กำหนดเป็นหนังสือเรียน ซึ่งหนังสือส่งเสริม

การอ่านช่วยให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตรพื้นฐาน (จินตนา ไบกาชยิ. 2547 : 126)

ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

มีนักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้หลายท่าน ดังนี้

ถวัลย์ มาศจรัส และพรพรด เจนสุวรรณ (2547 : 4) กล่าวว่าไว้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน หมายถึง หนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เน้นไปในทางส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านและนิสัยรักการอ่านยิ่งขึ้นอาจเป็นหนังสือสารคดีนวนิยายนิทานที่มีลักษณะไม่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีและศีลธรรมอันดีงามให้ความรู้มีคติและมีสารประโยชน์

รังสิมันต์ ฉิมรัตน์ (2550 : 8) กล่าวว่าไว้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านหมายถึงหนังสือที่เขียนมาเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านนั่นเอง รูปแบบของหนังสือส่งเสริมการอ่านอาจเป็นนิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น หรือวรรณกรรมเยาวชนก็ได้ ทั้งนี้ต้องมีคติแง่คิดจากเรื่อง รูปเล่มต้องสวยงาม มีภาพประกอบ อาจเขียนในรูปของร้อยแก้วและร้อยกรองก็ได้ แต่เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม

จุฑามาศ ชัยสงคราม (2552 : 21) กล่าวว่าไว้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านหมายถึงหนังสือเสริมประสบการณ์เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนแต่ไม่ได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียนช่วยให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษาเสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่านช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตรหนังสือเสริมประสบการณ์

จากความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่านสรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านหมายถึงหนังสือเสริมประสบการณ์เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนแต่ไม่ได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน จัดทำขึ้นโดยวัตถุประสงค์เน้นไปในทางส่งเสริมการอ่าน ส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน ช่วยให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษาเสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่านช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน

ในการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน จะต้องทำความเข้าใจกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านให้ชัดเจน มีผู้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

กฤษยา แสงเดช (2545 : 5) กล่าวว่าไว้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน
2. เพื่อใช้ประกอบการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
3. เพื่อเสริมการอ่านและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน
4. เพื่อสนองความต้องการและความสนใจของเด็กหลายๆด้าน

จักรภัทร พงศ์ภัทร (2546 : 125) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของหนังสือเสริมประสบการณ์ตามความต้องการของท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. เสริมการเรียนรู้การนำเรื่องราวในท้องถิ่นมาจัดระบบระเบียบด้วยเนื้อหาสาระ
2. ปัญหาแตกฉานเพิ่มความรู้มากยิ่งขึ้น ได้ความรู้ความเป็นมาของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย
3. มีเจตนาแจ่มชัดเป็นหนังสือที่เกี่ยวกับความรู้ในท้องถิ่นตน ไว้เรียนรู้ศึกษา
4. ขจัดความไม่เข้าใจการศึกษา ค้นคว้า และเขียนไว้เป็นหนังสือจะช่วยให้คนในท้องถิ่นเกิดความเข้าใจและความเป็นมาและเป็นไปมากยิ่งขึ้นเพราะหนังสือจะให้คำอธิบายลำดับขั้นตอนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนอย่างเหมาะสมเพื่อขจัดความไม่เข้าใจต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป
5. กระตุ้นให้ใฝ่ศึกษาเพราะสื่อการเรียนรู้ประเภทหนังสือเสริมประสบการณ์ท้องถิ่น เป็นสื่อหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สนใจสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้
6. สร้างศรัทธาในท้องถิ่นตน หนังสือเสริมประสบการณ์ตามความต้องการของท้องถิ่น จะช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนแต่ละท้องถิ่นทำให้เกิดความรักความศรัทธาในแผ่นดินเกิด และช่วยกันสร้างสรรค์ถิ่นเกิดของตนให้มีคุณค่ายิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

สมลักษณ์ ภาพันธ์ (2547 : 24 - 31) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ว่า

1. ช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิงสนุกสนานเพลิดเพลินสนองความต้องการของเด็ก
2. ช่วยกระตุ้นให้คิดและเกิดความคิดสร้างสรรค์
3. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ภาษาของเด็กให้เจริญงอกงาม
4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรมเจตคติและแบบอย่างที่ดีที่พึงปรารถนาให้บังเกิดแก่เด็ก
5. ช่วยให้เด็กเลือกหนังสืออ่านอ่านหนังสือเป็นอ่านหนังสือเก่งและเกิดนิสัยรักการอ่านตลอดชีวิตใช้การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้
6. ช่วยทดแทนความรู้ที่เด็กที่ขาดหายไป
7. ช่วยให้เด็กได้อ่านหนังสือที่เหมาะสมกับวัยป้องกันไม่ให้เด็กสนใจเรื่องของผู้ใหญ่อันจะเป็นสิ่งชักนำให้เด็กในสิ่งที่ไม่ต้องการ

จากวัตถุประสงค์ของการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านสรุปว่าวัตถุประสงค์สำคัญของการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านนั้นมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความรู้จากการอ่าน ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อหลักสูตร ที่มุ่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

ประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

กฤษยา แสงเดช (2545 : 7 - 8) ได้จัดแยกประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่านตามลักษณะดังนี้

1. หนังสือภาพ (Picture Books) หนังสือชนิดนี้มีรูปภาพเป็นส่วนอธิบายเรื่องเหมาะสมกับเด็กเล็กที่ยังอ่านหนังสือไม่ได้ แต่เด็กสามารถอ่านเรื่องจากภาพได้ จะมีภาพชัดเจนถูกต้อง ความหมายของเนื้อเรื่องแจ่มชัด ภาพและเนื้อเรื่องที่มีความสำคัญเท่ากัน เนื้อเรื่องมักจะเป็นบันเทิงคดี
2. หนังสือนิทานภาพหรือหนังสือภาพประกอบเรื่อง (Picture Storybooks) หนังสือชนิดนี้จะมีตัวละครแสดงบทบาทไปตามเนื้อเรื่อง โดยใช้ภาพประกอบ ซึ่งจะมีภาพประกอบเรื่องน้อยกว่าหนังสือภาพ
3. บทกลอนกล่อมเด็ก (Nursery Rhymes) เป็นบทกลอนที่ผูกคำให้สัมผัสคล้องจองกัน ไม่มีลักษณะบังคับซับซ้อน จะมี 3 หมวด คือ บทแห่เด็ก บทปลอบเด็กและบทเด็กเล่น โดยมากมักจะใช้ถ้อยคำที่อ่านหวาน ไพเราะจับใจ
4. หนังสือสารคดีหรือความรู้ทั่วไป (Non - fiction) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้และข้อเท็จจริงแก่เด็ก มีเนื้อหาที่เป็นความรู้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับตนเองได้ และสนองความสนใจในเฉพาะด้าน เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ วรรณคดี การใช้ภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การทดลองต่าง ๆ ภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว
5. หนังสือนิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา เป็นที่ชื่นชอบของเด็กทุกเพศทุกวัย หนังสือนิทานมีหลากหลายประเภท เช่น นิทานพื้นบ้าน นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ นิทานไม่รู้จบ นิทานตลกขบขัน นิทานอธิบายเหตุ นิทานปรัมปรา เทพนิยาย
6. หนังสือการ์ตูน (Cartoon Books) การ์ตูนมีอิทธิพลต่อเด็ก เพราะสามารถให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ตื่นเต้น ติดตาม เข้าใจเรื่องได้ง่าย สามารถโน้มน้าวความสนใจของเด็กได้ดีและโดยธรรมชาติเด็กชอบเลียนแบบจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว หนังสือการ์ตูนทำให้เด็กอ่านหนังสือแตกฉานได้แก่วรรณคดีสอนใจและมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
7. หนังสือนวนิยายสำหรับเด็ก (Novels) เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ โดยใช้ตัวละครที่อาจเป็นเด็ก มีการสนทนาโต้ตอบกัน มีการกำหนดฉากและสิ่งแวดล้อมเพื่อแสดงอุปนิสัยและ

พฤติกรรมของตัวละคร มีการสอดแทรกความคิดเห็น โดยผ่านตัวละคร เช่น นวนิยายเกี่ยวกับชีวิตจริง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผจญภัย การสืบสวนและจินตนาการ

8. หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่ช่วยมรการเรียนและการค้นคว้าตลอดจนช่วยตอบคำถามที่เด็กอยากรู้ เรื่องที่นำเสนอต้องเชื่อถือได้ การเรียบเรียงเนื้อหาสาระต่าง ๆ คำนึงถึงความสะดวกของเด็กเป็นสำคัญ เช่น มีการเรียงลำดับ มีดัชนีสำหรับค้นเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียด ให้ความสะดวกในการค้นคว้าเพิ่มเติม ทั้งในเล่มและจากเล่มที่เกี่ยวข้อง หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็กมีหลายประเภท เช่น พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติ หนังสือที่ให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์

9. วารสารและหนังสือพิมพ์ เด็กควรได้มีการอ่านวารสารและหนังสือพิมพ์ เพื่อจะได้ทราบเหตุการณ์ ความเป็นไปของทั่วโลก

นพวรรณ ศิริเวชกุล และปานบุญ ศิริเวชกุล (2546 : 10) กล่าวว่า หนังสือนิยายสำหรับเด็กถูกแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ บันเทิงคดี และสารคดี ซึ่งเป็นการแบ่งอย่างกว้างๆ ตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน แต่หากพิจารณาให้ละเอียดไปตามอายุของผู้อ่าน ประเภทของหนังสือนี้จะต้องมีความแตกต่างกันในเรื่องของเนื้อหา ภาษาและการนำเสนอที่มีระดับความซับซ้อนของเรื่องจึงมีการแบ่งประเภทหนังสือสำหรับเด็กไว้หลายลักษณะด้วยกัน โดยยึดวิธีการเขียนหรือรูปแบบของหนังสือและวัยของเด็กเป็นหลัก และหากยึดตามหลักการนี้จะแบ่งหนังสือสำหรับเด็กได้ 3 ประเภท คือ หนังสือบันเทิงคดี หนังสือสารคดี และหนังสือภาพ ซึ่งแต่ละประเภทลักษณะดังนี้

1. หนังสือบันเทิงคดี คือ หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เขียนได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งสามารถแบ่งได้อีกหลายรูปแบบ เช่น นิทาน นิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล การ์ตูน เป็นต้น

2. หนังสือสารคดี คือ หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัว แบ่งออกเป็น สารคดีทั่วไป สารคดีชีวประวัติ สารคดีท่องเที่ยว เป็นต้น

3. หนังสือภาพ เป็นหนังสือที่ใช้รูปแบบเป็นสื่อในการเรียนรู้ ซึ่งจัดทำขึ้นสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนจนถึงระดับประถมศึกษาตอนต้น ที่ยังไม่สามารถอ่านคำมาก ๆ ได้

สรุปได้ว่า ประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่านส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่มุ่งเสนอความรู้ ความคิดรอบขอบคด หลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องใดหนึ่ง (Information Books) มักจะนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบอธิบายความหมายมากกว่ารูปแบบอื่น และโดยทั่วไปแล้วหนังสือเล่มหนึ่งมักจะเสนอเนื้อหามากกว่ารูปแบบเดียว

การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน

จินตนา ไบกาซูยี (2547 : 52 - 65) ได้กำหนดขั้นตอนการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ในการเขียนงานใดๆ ผู้เขียนต้องตั้งจุดประสงค์เพื่อต้องการว่าจะเขียนอะไร ต้องการให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความคิด ทักษะ และคุณประโยชน์อย่างไร การกำหนดจุดประสงค์ไว้ก่อนการเขียนเป็นการกำหนดทิศทางไม่ให้เขียนหลงทางหรือเบี่ยงเบนไปจากสิ่งที่ต้องการจะเขียน ในเบื้องต้นจุดประสงค์จึงเป็นเสมือนเครื่องกำกับผู้เขียนอีกทางหนึ่งด้วย

2. กำหนดระดับผู้อ่านกลุ่มเป้าหมาย ผู้เขียนต้องรู้ว่าผู้อ่านของตนคือใคร มีคุณสมบัติ มีวุฒิระดับสติปัญญาความรู้ และประสบการณ์เดิมขนาดไหน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่จะเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านที่ต้องการใช้ประกอบการเรียนการสอนคุณสมบัติของผู้ใช้หนังสือจะต้องนำมาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวางแผนการเขียนและกำหนดขอบเขตการเขียนของตนโดยทั่วไปแล้วการแบ่งกลุ่มผู้อ่านสามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 กลุ่มนักวิชาการครูอาจารย์และปัญญาชนซึ่งมีความสามารถในการอ่านสูงมาก

2.2 กลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน

2.3 กลุ่มผู้ใหญ่ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีอายุเกินกว่า 25 ปีขึ้นไปสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

3. กำหนดเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องในการกำหนดเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องให้เขียนในสิ่งที่ตนเองรู้แจ้งและเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงพึงหลีกเลี่ยงการเขียนในสิ่งที่ตนยังไม่รู้ไม่ชำนาญเพราะอาจเกิดปัญหาจนการเขียนต้องหยุดชะงักลง

4. กำหนดชื่อเรื่องผู้เขียนควรจะได้กำหนดชื่อเรื่องหนังสือที่ตนจะเขียนไว้ก่อนล่วงหน้าด้วย ทั้งนี้เพราะการกำหนดชื่อนั้นจะเกี่ยวพันโยงไปถึงหัวข้อเรื่องที่จะเขียนและขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้ในโครงสร้างหลักการที่สำคัญคือชื่อเรื่องควรมีความสอดคล้องกับหัวข้อเรื่องและโครงสร้างเนื้อหาเพื่อว่าเมื่อผู้อ่านเห็นชื่อเรื่องก็สามารถคาดคะเนได้ว่าเนื้อหาภายในเป็นเรื่องอะไร ตัวอย่างชื่อหนังสือส่งเสริมการอ่านระดับประถมศึกษา (ของกรมวิชาการ) ได้แก่ หนังสือเรื่องการออกกำลังกาย เกมมหาสนุก ร้องรำทำเพลงฉันรักธรรมชาติ ตัวอย่างชื่อหนังสือส่งเสริมการอ่านระดับมัธยมศึกษา (ของกรมวิชาการ) “หนังสือส่งเสริมการอ่านกลุ่มพลานามัย เรื่อง กรีฑา, กิจกรรมเข้าจังหวะ, บาสเกตบอล, นโปเลียน, สมเด็จพระปิยะมหาราช, โลกของแมลง, เราเกิดมาจากไหน” เป็นต้น

5. กำหนดโครงสร้างเนื้อหา/โครงเรื่อง โครงสร้างเนื้อหา คือการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของหนังสือที่จะเขียนให้มีระบบตามลำดับความคิดหรือตามลำดับวิธีการจัดหรือวิธีการเรียบเรียงความคิดและความสัมพันธ์ของความคิดหรือตามวัตถุประสงค์ของการเขียนหลักการและทฤษฎีหรือความรู้ในสาขาวิชานั้น ๆ ที่ผู้เขียนต้องการจะนำเสนอให้ผู้อ่านอ่านอย่างเข้าใจที่สุดหรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือขอบเขตเนื้อหาที่ผู้เขียนจะนำเสนอให้ผู้อ่านอ่านนั้นจะต้องมีการจัดระบบเนื้อหาไว้

อย่างรัดกุมเพื่อจะได้ครอบคลุมขอบข่ายเนื้อหาที่จะเขียนทั้งหมดตามจุดประสงค์ที่วางไว้ใน การกำหนดโครงสร้างเนื้อหาของหนังสือที่จะเขียนจะต้องคำนึงถึงโครงสร้างเนื้อหาทางวิชาการ (Knowledge Structure) เป็นรากฐานสำคัญที่สุดศาสตร์ความรู้วิชาสาขาใดมักจะมีโครงสร้างเนื้อหา เฉพาะตัวถ้าผู้เขียนเสนอเนื้อหาสาระไปตามลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสมก็จะช่วยให้ผู้อ่านเกิด การเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้ง่าย

6. กำหนดแนวการเขียนแนวการเขียนหรือบางที่เรียกว่าท่วงทำนองการเขียนโวหารหรือ การเสนอเนื้อหาของ การเขียนข้อความต่าง ๆ นั้นหมายถึงวิธีการเรียบเรียงข้อความให้สอดคล้องกับ เนื้อเรื่องจนผู้อ่านสามารถอ่านรับและเข้าใจได้ดีถึงสาระที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อในข้อความนั้น ๆ แนวการเขียนมีหลายแบบการเลือกแนวการเขียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาของข้อความจึงเป็นเรื่อง สำคัญเพราะส่งผลกระทบต่อความเข้าใจเรื่องที่อ่านหรือความรู้และความคิดของ ผู้อ่านเป็นอันมากแนวการเขียนสำหรับหนังสือส่งเสริมการอ่านควรใช้แนวการเขียนประเภทร้อยแก้ว เพราะหนังสือประเภทนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้เนื้อหาสาระความรู้และความคิดในวิชาต่าง ๆ โดยใช้ ประกอบการเรียนการสอนของครูในชั้นหรือใช้ค้นคว้าทำรายงานการเขียนประเภทร้อยแก้ว แบ่งออกเป็น การเขียนสารคดีวิธีเรียบเรียงที่สำคัญและนิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง คือ

6.1 การบรรยายคือการเล่าเรื่องซึ่งได้พบเห็นอย่างถี่ยิบอาจมีตัวบุคคลหรือตัวละคร มีพฤติกรรมหรือเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์เกิดขึ้นเป็นเนื้อเรื่องดำเนินไปนิยมใช้เขียนในนิทาน นิยายเรื่องเล่ารายงาน

6.2 การพรรณนาคือการให้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้พบเห็นมาโดยไม่มี เนื้อเรื่องนิยมใช้การเขียนในการพรรณนาความงามของธรรมชาติสถานที่ความดีของบุคคล

6.3 การอธิบายคือการชี้แจงสั่งสอนอธิบายและพิสูจน์ให้เกิดความเข้าใจเหมาะสมกับ ข้อเขียนที่ต้องการให้ความรู้แก่ผู้อ่าน

6.4 การอภิปรายคือการชักจูงใจชี้ชวนให้คล้อยตามและปฏิบัติตามโดยใช้เหตุผล หรือการใช้ตัวอย่าง

6.5 การเปรียบเทียบคือการเทียบเคียงเพื่อให้ข้อความที่มีอยู่เดิมนั้นมีความหมาย กระจ่างขึ้นโดยการยกอีกตัวอย่างหนึ่งมาเทียบให้เห็นความแตกต่างหรือความเหมือน

6.6 เรื่องเล่าใช้ลักษณะการบรรยายเล่าเรื่องและมีการพุดคุยสนทนาเพื่อให้เรื่องดำเนิน ไปมีการใช้สรรพนามผู้อ่านกับผู้เขียน

6.7 จดหมายหรือบันทึกเหตุการณ์การเขียนแบบจดหมายหรือแบบบันทึกเป็นรูปแบบ ที่เขียนได้ง่ายเนื้อหาใช้สิ่งที่ผู้เขียนมีประสบการณ์ในทำนองเล่าเรื่องที่ได้พบได้เห็นมาเนื้อหา ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับแต่เป็นไปตามเรื่องที่ผู้เขียนมีประสบการณ์มา

6.8 สารบัญเรียงแนวการเขียนแบบนี้คือการผสมผสานระหว่างการเขียนแบบสารคดีและบันเทิงคดีเข้าไว้ด้วยกันโดยให้มีลักษณะการเขียนแบบบันเทิงคดีมีการสมมุติตัวละครมีฉากและการใช้กลวิธีการเขียนแบบเรื่องสั้นเพื่อให้เรื่องสนุกสนานชวนอ่าน โดยยังมีเนื้อหาที่เป็นความรู้สาระความคิดแก่ผู้อ่านอย่างเต็มที่

7. การสร้างรูปเล่มเมื่อสามารถเลือกกระดาษสำหรับพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กได้แล้วสิ่งที่ควรคำนึงในอันดับต่อไปคือรูปเล่มของหนังสือซึ่งเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของหนังสือรูปเล่มของหนังสือมี 2 แบบ คือ

7.1 รูปเล่มแนวตั้ง (Upright) หมายถึงรูปเล่มที่มีส่วนสูงมากกว่าส่วนกว้างเมื่อจับหยิบหนังสือจะพบว่าสันของหนังสือมีความยาวน้อยกว่าส่วนกว้างรูปเล่มแนวตั้งเป็นที่นิยมในการพิมพ์โดยทั่วไป

7.2 รูปเล่มในแนวนอน (Oblong) หมายถึงรูปเล่มที่มีส่วนสูงน้อยกว่าส่วนกว้างเมื่อจับหยิบหนังสือจะพบว่าสันของหนังสือมีความยาวน้อยกว่าส่วนกว้างรูปเล่มแนวนอนนิยมใช้สำหรับอัลบั้ม จากการศึกษาการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน สรุปได้ว่า ขั้นตอนการเขียนหนังสือส่งเสริมประสบการณ์ประเภทหนังสือส่งเสริมการอ่าน ได้ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์
2. กำหนดระดับผู้อ่านกลุ่มเป้าหมาย
3. กำหนดเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่อง
4. กำหนดชื่อเรื่อง
5. กำหนดโครงสร้างเนื้อหา/โครงเรื่อง
6. กำหนดแนวการเขียน

ประโยชน์ของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

จินตนา ไบกาชุย (2547 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิงสนุกสนานเพลิดเพลินสนองความต้องการของวัยเด็ก
2. ช่วยสร้างความคิดคำนึงและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
3. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญตามวัย
4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรมเจตคติและแบบอย่างอันพึงปรารถนาให้เกิดแก่เด็ก
5. ช่วยให้เด็กรู้จักหนังสืออ่านหนังสือเป็นอ่านหนังสือเก่งเกิดนิสัยรักการอ่านและนิสัยรักการอ่านดำรงอยู่ตลอดไปซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กในอนาคตในแง่ที่รู้จักใช้การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้

6. ช่วยทดแทนความรู้สึกที่เด็กขาดหายไป

7. ช่วยให้เด็กอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย

จากประโยชน์ของหนังสือส่งเสริมการอ่าน สรุปได้ว่าหนังสือส่งเสริมการอ่านมีความสำคัญสำหรับเด็กมาก เพราะเป็นการส่งเสริมให้มินิสัยรักการอ่านฝึกการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองพัฒนาการใช้ภาษาของเด็กช่วยให้เด็กรู้จักหนังสืออ่านหนังสือเป็นอ่านหนังสือเก่งเกิดนิสัยรักการอ่านและนิสัยรักการอ่านดำรงอยู่ตลอดไปซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กในอนาคตในแง่ที่รู้จักใช้การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้

จากหลักการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน ที่นักการศึกษาได้เสนอไว้ สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน คือเอกสารที่สร้างขึ้นเป็นเล่ม ต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายที่สัมพันธ์กับเนื้อหาในหนังสือ และผู้อ่าน เป้าหมาย เนื้อหาที่นำเสนอต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ตรงประเด็นและเป็นที่ยอมรับ จากนั้นกำหนดองค์ประกอบของงานเขียน โดยการกำหนดประเภทของหนังสือ หัวข้อเรื่อง ศึกษาข้อมูลของเนื้อหา วางโครงเรื่อง เลือกแนวการเขียนให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ถูกต้อง นอกจากนี้ เพื่อยกย่องต้นฉบับแล้ว จำเป็นต้องมีการประเมินคุณภาพของหนังสือในด้านภาษาที่ใช้ การลำดับ เรื่องราว คำโครงเรื่อง รวมไปถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหนังสือ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แล้วพิจารณาปรับปรุงต้นฉบับต่อไป มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดนิสัยรักการอ่านส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้ประกอบไปด้วยนิทานพื้นบ้านของจังหวัดจันทบุรี เรื่อง พระนางกาไว นิทานคติธรรม เรื่อง พญาช้างผู้เสียสละ และนิทานทั่วไป เรื่อง ป่าหรรษา ประกอบด้วยเนื้อเรื่อง 5 ตอน 1) มาเหนือเมฆ 2) วันโลกแตก 3) ปากพาชวย 4) แก่พริบตาเดียว 5) ถ่ายทอดสด โดยจัดเรียงเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วยคำนำ คำชี้แจง จุดประสงค์ แบบทดสอบก่อนเรียน เนื้อหา แบบทดสอบย่อย เกมคำถาม คำศัพท์ยาก แบบทดสอบหลังเรียน แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 16 แผน และคู่มือครู

แบบฝึกทักษะ

ความหมายของแบบฝึกทักษะ

แบบฝึกหรือแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกเสริมทักษะ เป็นสื่อการเรียนประเภทหนึ่งสำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะเพิ่มขึ้น มีผู้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะหรือชุดการฝึกไว้ดังนี้

อกนิษฐ์ กรไกร (2549 : 18) ได้สรุปความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกทักษะหมายถึง สื่อที่สร้างขึ้นเพื่อเสริมสร้างทักษะให้แก่นักเรียน มีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดที่มีกิจกรรมให้นักเรียนทำโดย มีการทบทวนสิ่งที่เรียนผ่านมาแล้วจากบทเรียน ให้เกิดความเข้าใจและเป็น

การฝึกทักษะ และแก้ไขในจุดบกพร่องเพื่อให้นักเรียนได้มีความสามารถและศักยภาพยิ่งขึ้นเข้าใจ บทเรียนดีขึ้น

ถวัลย์ มาศจรัส (2550 : 38) ได้สรุปความหมาย การพัฒนาการเรียนการสอนให้ เหมาะสม กับผู้เรียนนั้นอาศัยแบบฝึกทักษะที่มีความหลากหลายและมีปริมาณเพียงพอกับ นักเรียน ครูสามารถ ตรวจสอบและพัฒนาทักษะกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้เพื่อนำมาสรุปรวบยอดความคิด และหลักการสำคัญของการเรียนรู้ แบบฝึกทักษะนั้นนักเรียน สามารถที่ตรวจสอบ ความเข้าใจ ในบทเรียนด้วยตนเองหลังจบบทเรียนได้

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2551 : 111) ได้กล่าวว่า แบบฝึกหรือแบบฝึกหัด หรือเรียกว่า แบบฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อสำหรับการเรียนการสอนประเภทหนึ่งที่เป็นส่วน เสริมเพื่อให้นักเรียน ได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะเพิ่มขึ้น แบบฝึกทักษะส่วนใหญ่จะอยู่ ท้ายบทเรียน และบางวิชาจะแยกเป็นแบบฝึกหัดอีกเล่มต่างหาก

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551 : 87) ได้กล่าวว่า แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่มี คุณสมบัติในการช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนได้เป็นอย่างดีในการเรียน เรื่องใด ๆ หากผู้สอน มีการออกแบบการจัดทำแบบฝึกทักษะที่ดีย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสูงสุดตามศักยภาพ ของแต่ละคน และมีความแม่นยำในเรื่องที่ต้องการฝึก รวมทั้งผู้เรียนยังได้คุณลักษณะการคิดเป็น มีความรับผิดชอบและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ

ศุภวัฒน์ จิน โฉ (2552 : 24) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนอย่างหนึ่งที่มี ความสำคัญเป็นอย่างมากในการช่วยให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่น แบบฝึกส่งเสริมให้ นักเรียนเกิดมวลประสบการณ์ต่าง ๆ เมื่อฝึกทำบ่อย ๆ จะเกิดทักษะและความชำนาญสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้

กรินทร์ วารินกฤษ (2553 : 34) ได้กล่าวว่า แบบฝึกคืองานหรือกิจกรรมที่ ครูจัดประสบการณ์ขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และมีทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้เร็วขึ้นชัดเจน และกว้างขวางมากยิ่งขึ้น จนทำให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ และประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้วสามารถนำไปใช้ ในการเรียนในวิชาต่าง ๆ ได้

นารี ศรีปัญญา (2556 : 46) ได้กล่าวว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ ในการฝึกทักษะให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้ฝึกฝนทบทวนความรู้ ความเข้าใจหลังจากเรียนจบ เนื้อหาไปแล้วทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและเกิดความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ

จากความหมายของแบบฝึกทักษะดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าแบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียน สำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อทบทวนเนื้อหาและฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ให้ดีขึ้น หลังจากที่ได้เรียน

บทเรียนแล้วใช้ควบคู่กับการเรียน โดยยกตัวอย่างปัญหาที่ครอบคลุมเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนไปแล้ว

ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

วรรณภา ไชยวรรณ (2549 : 41) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะไว้ว่าแบบฝึกทักษะช่วยในการฝึกหรือเสริมทักษะทางภาษา การใช้ภาษาของนักเรียนสามารถนำมาฝึกซ้ำ ทบทวนบทเรียน และผู้เรียนสามารถนำไปทบทวนด้วยตนเอง จดจำเนื้อหาได้คงทน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย แบบฝึกถือเป็นอุปกรณ์การสอนอย่างหนึ่งซึ่งสามารถทดสอบความรู้ วัดผลการเรียนหรือประเมินผลการเรียนก่อนและหลังเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ครูทราบปัญหา ข้อบกพร่องของผู้เรียนเฉพาะจุดได้ นักเรียนทราบความก้าวหน้าของตนเอง ครูประหยัดเวลา ค่าใช้จ่ายและลดภาระได้มาก

สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550 : 53 - 54) ได้สรุปประโยชน์ของแบบฝึกทักษะดังนี้

1. ทำให้เข้าใจบทเรียนดีขึ้น เพราะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
2. ทำให้ครูทราบความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน
3. ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่นและสามารถประเมินผลของตนเองได้
4. ฝึกให้เด็กทำงานตามลำดับ โดยมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย
5. ช่วยลดภาระครู
6. ช่วยให้เด็กฝึกฝนได้อย่างเต็มที่
7. ช่วยพัฒนาตามความแตกต่างระหว่างบุคคล
8. ช่วยเสริมให้ทักษะคงทน ซึ่งลักษณะการฝึกเพื่อช่วยให้เกิดผลดังกล่าวนี้ได้แก่
 - 8.1 ฝึกทันทีหลังจากที่เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ
 - 8.2 ฝึกซ้ำหลาย ๆ ครั้ง
 - 8.3 เน้นเฉพาะในเรื่องที่ฝึก
9. เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนหลังจากจบบทเรียนในแต่ละครั้ง
10. ใช้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนด้วยตนเอง
11. ช่วยให้ครูมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่าง ๆ ของเด็กได้ชัดเจน
12. ประหยัดค่าใช้จ่ายแรงงาน และเวลาของครู

เดือนจิต นาราช (2553 : 50) ได้สรุปประโยชน์ของแบบฝึกทักษะว่า เปรียบเสมือนเทคนิคการสอนของครูผู้สอนอีกแบบหนึ่ง เพราะว่าการให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดมาก ๆ นั้น

จะช่วยให้ นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ในทักษะวิชานั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อเรียนจบเนื้อหาแล้วนักเรียนยังสามารถนำกลับมาทบทวนการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

สมพงษ์ ศรีพยาศ (2553 : 42) ได้สรุปประโยชน์ของแบบฝึกทักษะว่า แบบฝึกทักษะมีความสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนทุกวิชา โดยเฉพาะแบบฝึกทักษะที่พัฒนาภาษาเพราะช่วยให้เกิดการเรียนรู้รอบด้าน เกิดแรงจูงใจและสามารถที่จะกลับมาทบทวนมวลความรู้ที่เคยเรียนมาแล้ว ทำให้ทราบความก้าวหน้าและความบกพร่องช่วยให้นำไปปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

วารุณี ศิริมาศ (2556 : 63) ได้สรุปประโยชน์ของแบบฝึกทักษะว่า แบบฝึกเสริมทักษะนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากแบบฝึกทักษะนั้นเป็นสื่อและอุปกรณ์อย่างหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งครูสามารถนำแบบฝึกทักษะไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนและยังเป็นผู้ช่วยครูได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แบบฝึกทักษะยังจะช่วยให้ นักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนและได้พัฒนาการเรียนและมีทักษะด้านต่าง ๆ ได้เพิ่มเติมด้วย

ทักษิณ คุณพิภาค (2561 : 29) ได้สรุปประโยชน์ของแบบฝึกทักษะว่า แบบฝึกทักษะมีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากแบบฝึกทักษะนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะในเนื้อหาและวิชาต่าง ๆ นอกจากนี้การทำแบบฝึกมาก ๆ จะส่งเสริมให้นักเรียนนั้นมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เพราะการเรียนแบบฝึกทักษะนั้นนักเรียนได้มีโอกาสที่จะนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้ว นำไปฝึกฝึกให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา และมีความรู้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า แบบฝึกทักษะมีประโยชน์สำหรับนักเรียนในการที่จะเสริมสร้างทักษะ ทบทวนความรู้ และทำให้เกิดความชำนาญในเนื้อหาวิชาเหล่านั้นยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีประโยชน์สำหรับครู แบบฝึกทักษะเป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของครู และยังช่วยให้ครูมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนแต่ละคนได้ชัดเจนขึ้น สามารถนำไปพัฒนาการสอนของตนเอง

ลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดี

สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550 : 60 - 61) ได้สรุปลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดีควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง ความครอบคลุม ความสอดคล้องกับเนื้อหา รูปแบบน่าสนใจ และคำสั่งชัดเจน และได้สรุปลักษณะของแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ใช้หลักจิตวิทยา
2. สำนวนภาษาไทย
3. ให้ความหมายต่อชีวิต
4. คิดได้เร็วและสนุก

5. ปลุกความน่าสนใจ

6. เหมาะสมกับวัยและความสามารถ

7. อาจศึกษาได้ด้วยตนเอง และได้แนะนำให้ผู้สร้างแบบฝึกทักษะให้ยึดลักษณะของแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

7.1 แบบฝึกทักษะที่ดีควรมีความชัดเจนทั้งคำสั่งและวิธีทำคำสั่งหรือตัวอย่างวิธีทำที่ใช้ไม่ควรยาวเกินไป เพราะจะทำให้เข้าใจยาก ควรปรับให้ง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง ได้ถ้าต้องการ

7.2 แบบฝึกทักษะที่ดีควรมีความหมายต่อผู้เรียนและตรงตามจุดมุ่งหมายของการฝึกทักษะลงทุนน้อยใช้ได้นาน ๆ และทันสมัยอยู่เสมอ

7.3 ภาษาและภาพที่ใช้ในแบบฝึกทักษะควรเหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

7.4 แบบฝึกทักษะที่ดีควรแยกฝึกเป็นเรื่อง ๆ แต่ละเรื่องไม่ควรยาวเกินไปแต่ควรมีกิจกรรมหลายรูปแบบ เพื่อเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจและไม่น่าเบื่อหน่ายในการทำ

7.5 แบบฝึกทักษะที่ดีควรมีทั้งแบบกำหนดให้โดยเสรี การเลือกซ้ำ ข้อความหรือรูปภาพในแบบฝึกหัด ควรเป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคยและตรงกับความในใจของนักเรียนเพื่อว่าแบบฝึกหัดที่สร้างขึ้นจะได้ออกให้เกิดความเพลิดเพลินและพอใจแก่ผู้ใช้ ซึ่งตรงกับหลักการเรียนรู้ได้เร็วในการกระทำที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจฝึกทักษะใดทักษะหนึ่งจนเกิดความชำนาญ

7.6 แบบฝึกทักษะที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ศึกษาด้วยตนเองให้รู้จักค้นคว้ารวบรวมสิ่งที่พบเห็นบ่อย ๆ หรือที่ตนเองเคยใช้จะทำให้ให้นักเรียนสนใจเรื่องนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น และจะรู้จักความรู้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง มีหลักเกณฑ์และมองเห็นว่าสิ่งที่เขาได้ฝึกฝนนั้นมีความหมายต่อเขาตลอดไป

7.7 แบบฝึกทักษะที่ดีควรจะสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน เช่น ความต้องการ ความสนใจ ความพร้อม ระดับสติปัญญาและประสบการณ์ ฯลฯ ฉะนั้นการทำแบบฝึกทักษะแต่ละเรื่อง ควรจัดทำให้มากพอและมีทุกระดับ ตั้งแต่ง่าย ปานกลาง จนถึงระดับค่อนข้างยาก เพื่อว่าทั้งเด็กเก่ง กลาง และอ่อนจะได้เลือกทำได้ตามความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กทุกคน

7.8 แบบฝึกทักษะที่ดีควรสามารถเร้าความสนใจของนักเรียนได้ตั้งแต่หน้าปกไปจนถึงหน้าสุดท้าย

7.9 แบบฝึกทักษะที่ดีควรได้รับการปรับปรุงไปคู่กับหนังสือแบบเรียนอยู่เสมอและควรใช้ได้ทั้งในและนอกบทเรียน

7.10 แบบฝึกทักษะที่ดีควรเป็นแบบที่สามารถประเมิน และจำแนกความเจริญงอกงามของเด็กได้ด้วย

ถวัลย์ มาศจรัส (2550 : 20) ได้อธิบายถึงลักษณะของแบบฝึกหัดและแบบฝึกทักษะที่ดี ดังนี้

1. จุดประสงค์

1.1 จุดประสงค์ชัดเจน

1.2 สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะตามสาระการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. เนื้อหา

2.1 ถูกต้องตามหลักวิชา

2.2 ใช้ภาษาเหมาะสม

2.3 มีคำอธิบายและคำสั่งที่ชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติตาม

2.4 สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ นำผู้เรียนสู่การสรุปความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.5 เป็นไปตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.6 มีคำถามและกิจกรรมที่ทำทาส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ของธรรมชาติวิชา

2.7 มีกลยุทธ์การนำเสนอและการตั้งคำถามที่ชัดเจน น่าสนใจปฏิบัติได้สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ลักษณะของแบบฝึกที่ดีผู้วิจัยสรุปได้ว่า แบบฝึกจะต้องเกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน มีข้อเสนอแนะในการใช้คำสั่ง และคำอธิบายที่ชัดเจน แบบฝึกทักษะจะต้องเรียงจากง่ายไปหายาก มีรูปแบบที่หลากหลาย น่าสนใจ และท้าทายความสามารถของนักเรียน และแบบฝึกทักษะควรใช้ฝึกในสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

หลักในการสร้างแบบฝึกทักษะ

วรรณภา ไชยวรรณ (2549 : 45) ได้สรุปหลักการสร้างแบบฝึกทักษะดังนี้
ความใกล้ชิด คือ ถ้าใช้สิ่งเร้าและการตอบสนองเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันจะสร้างความพอใจให้กับผู้เรียน

การฝึก คือ การให้นักเรียนได้ทำซ้ำ ๆ เพื่อช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจที่แม่นยำ

กฎแห่งผล คือ การที่ผู้เรียนได้ทราบผลการทำงานของตนด้วยการเฉลยคำตอบจะช่วยให้ผู้เรียนทราบข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขและเป็นการสร้างความพอใจแก่ผู้เรียน

การจูงใจ คือ การสร้างแบบฝึกทักษะเรียงลำดับ จากแบบฝึกง่ายและสั้นไปสู่แบบฝึกทักษะเรื่องที่ยากและยาวขึ้น ควรมีภาพประกอบและมีหลายรส หลายรูปแบบ

บังอร บารมีช่วย (2550 : 39 - 40) กล่าวถึงขั้นตอนการใช้แบบฝึกทักษะดังนี้

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการ จากจุดประสงค์การเรียนรู้ และควรศึกษา ควบคู่กับปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

2. วิเคราะห์เนื้อหาหรือทักษะที่เป็นปัญหา เพื่อใช้ในการสร้างแบบฝึกทักษะ

3. จัดทำวัตถุประสงค์ รูปแบบ และขั้นตอนการใช้แบบฝึกทักษะ

4. สร้างแบบทดสอบ แล้ววินิจฉัยข้อบกพร่อง และตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่สร้างขึ้น

5. สร้างบัตรฝึกหัด เพื่อใช้ทักษะย่อยแต่ละทักษะ

6. สร้างบัตรอ้างอิง เพื่อใช้คำอธิบายแนวทางการตอบแต่ละเรื่อง

7. สร้างแบบบันทึกความก้าวหน้า เพื่อบันทึกผลการเรียนและทำการบันทึก เป็นระยะ

8. นำแบบฝึกไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ

9. นำแบบฝึกทักษะไปปรับปรุงแก้ไข

10. รวบรวมเป็นชุดจัดทำคำชี้แจง คู่มือการใช้ สารบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ต่อไป

นารี ศรีปัญญา (2556 : 48) ได้กล่าวว่า หลักในการสร้างแบบฝึก คือ

1. ผู้สร้างต้องศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของผู้เรียน

2. กำหนดกรอบการสร้างแบบฝึก โดยคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ลงมือฝึกกระทำด้วยตนเองบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้

4. มีการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาก่อนนำไปใช้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักในการสร้างแบบฝึกทักษะที่สำคัญนั้นต้องยึดนักเรียนเป็นหลัก โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าจะฝึกเรื่องอะไร จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย สร้างแบบฝึกทักษะให้เหมาะกับวัย และระดับความสามารถของนักเรียนมีรูปแบบหลากหลายน่าสนใจ กำหนดเวลาในการฝึกอย่างเหมาะสม ตรงกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนมาแล้ว เพราะเป็นการทบทวนเนื้อหาตนเอง และต้องมีรูปแบบสวยงามน่าสนใจ มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ผู้เรียนสามารถศึกษาแบบฝึกทักษะได้ด้วยตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

พิตแมน (Pittman. 1978 : 238; อ้างถึงใน นภัสวรรณ ภัทรากุล. 2555 : 21) ได้ศึกษาวิจัย ผลการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านประเภท บันทึงคลีที่มีภาพประกอบ และตัวละครที่มีบทบาท น่าสนใจ มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ ของนักเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน ดังกล่าว มีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกเชิงบวก นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการอ่าน สูงขึ้นอีกด้วย

แมคพีค (Mcpeake. 1980 : 7199-A; อ้างถึงใน ปิ่นแก้ว ทรัพย์สนอง. 2550 : 41) ได้ศึกษา วิจัย ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงขึ้น มีความเข้าใจหลักการใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังพบว่า นักเรียนหญิงมีความสามารถ ในการเชื่อมโยงความรู้จากการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ การอ่าน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะ การอ่านมากกว่านักเรียนชาย

สติเวนส์ (Stevent. 1980: 356-A ; อ้างถึงใน อารีรัตน์ เกิดสาย. 2555 : 32) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านในใจ โดยให้นักเรียนได้เลือกอ่าน ส่งเสริมการอ่านที่สนใจ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 มีพัฒนาการในการอ่านดีขึ้น และมีความสนใจในการเลือกอ่านหนังสือ ส่งเสริมการอ่านที่สนใจ จำนวน 25 เรื่อง โดยนักเรียนใช้ วิธีการเลือกหนังสือที่อ่านจากองค์ประกอบ ของหนังสือที่สามารถ อ่านได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน ทางหลักวิชาการมากนัก จึงทำให้มีความเข้าใจ ในการอ่านได้อย่างรวดเร็ว

บันดี้ (Bundy. 1983 : 68-A ; อ้างถึงใน ชนศักดิ์ เมืองเจริญ. 2554 : 20) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาทักษะการอ่าน และความสนใจ ในการอ่านหนังสือ ส่งเสริมการอ่าน ของนักเรียน ในระดับเกรด 4 เกรด 5 และเกรด 6 จำนวน 326 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับเกรด 5 และ เกรด 6 มีความสนใจในการอ่านหนังสือส่งเสริมการอ่าน ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง และการผจญภัย มากกว่านักเรียนเกรด 4 นอกจากนี้ได้พบว่า นักเรียนหญิงมีความสนใจและมีทักษะ ในการอ่านหนังสือนิทาน โคลงกลอน ชีววิทยา สัตว์ และ การ์ตูนมากกว่านักเรียนชาย ในขณะที่ นักเรียนชายมีความสนใจในการอ่านเรื่องราวทางด้านวิทยาศาสตร์ และกีฬา มากกว่านักเรียนหญิง

แบงส์ (Banks. 1988 : 64; อ้างถึงใน นภัสวรรณ ภัทรากุล. 2555 : 19) ได้ทำการศึกษาถึง การนำการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนภาษาต่างประเทศใช้การ์ตูนในการฝึกทักษะอ่านจับใจความ และการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การนำการ์ตูนมาฝึกทักษะทางภาษาแล้วยังพบว่า สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนอื่น ๆ ได้อีก เช่น การอธิบายเรื่องราว การแสดงความคิดเห็นและการสรุปความเข้าใจ

บู๊คส์ (Books (2000 : 2456-A ; อ้างถึงใน นัตยา ทองคง. 2559 : 79) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการเขียนของครูกับการสอนอ่านและเขียนของครูในระดับประถมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย นิวแฮมเชียร์ นิวเจอร์ซีย์นิวยอร์ก และเท็กซัส โดยมีสมมติฐานว่าโดยทั่วไป ครูไม่ค่อยเตรียมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาและโปรแกรมผลิตครูทั่วประเทศที่ต้องทำให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเองและเป็นนักอ่านและนักเขียนที่ดี เพื่อเป็นครูสอนอ่านและสอนเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอ่านและสอนเขียนที่มีประสิทธิภาพ คือบุคคลที่เป็นนักอ่านสนุกสนานกับการอ่านเป็นงานอดิเรก และเป็นนักเขียนเพื่อนันทนาการ การฝึกอ่านและเขียนของครูนั้นจึงเป็นบทบาทที่จะต้องกระทำในการสอนอ่านและเขียน

งานวิจัยภายในประเทศ

อมรา ชวนขยัน (2552 : 156 - 161) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านอยู่ในระดับมาก และพบว่าหนังสือส่งเสริมการอ่านมีเนื้อหาที่น่าสนใจ เป็นประสบการณ์จริงที่ใกล้ตัวนักเรียน การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย และพัฒนาทักษะการคิด ส่งเสริมจินตนาการให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เพ็ญศรี กิ่งแก้ว (2555 : 98 - 103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะ การอ่านการเขียน และการคิดวิเคราะห์ โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน “ชุดนิทานหรรษา พาเพลิน” กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ละครรูป ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน “ชุดนิทานหรรษาพาเพลิน” กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 81.06/83.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มลิวัดย์ กรองทิพย์ (2556 : 80 - 82) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และพบว่าหนังสือส่งเสริมการอ่าน มีเนื้อหาที่นักเรียนให้ความสนใจในการอ่านมีประสิทธิภาพ 86.03 / 84.27 สูงกว่ามาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 ละมีค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.71 แสดงว่าหนังสือ

ส่งเสริมการอ่าน ทำให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าร้อยละ 71 อีกทั้งคะแนนผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนโดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมไปถึงนักเรียน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

สมาน วัฒนรังษี (2556 : 85 - 89) ได้ศึกษา การใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนอนุบาลจันทบุรี อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

นัฐพร ไพบะเสน (2558 : 121) ได้ศึกษาการพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง สระ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง สระ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาประสิทธิภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่านตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่าน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนชุมชนบ้านโพรงงาม อำเภออากาศอำนวย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 32 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) หนังสือส่งเสริมการอ่าน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (ชนิด Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณภาพตามเกณฑ์การประเมิน อยู่ในระดับมากที่สุด ประสิทธิภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน มีค่าเท่ากับ 88.87/86.96 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จินดา พิทักษ์ (2559 : 112 - 113) การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้หนังสือ ส่งเสริมการอ่านชุด ถิ่นนี้มีอะไร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน ชุมชนวัดอัมพวานาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดถิ่นนี้มีอะไร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดถิ่นนี้มีอะไร กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปว่าจากการดำเนินงานการใช้ หนังสือส่งเสริมการอ่านชุด ถิ่นนี้มีอะไร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 พบว่า นักเรียนสามารถอ่านจับใจความได้ดีขึ้น นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ เพิ่มขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความดีขึ้น

ดังนั้นจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศกับการพัฒนาความสามารถ ด้านการอ่านจับใจความ ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่าน แสดงให้เห็นการพิจารณาปัญหาทางด้าน การอ่านเป็นสิ่งสำคัญ วิธีการที่จะนำไปสู่การเลือกใช้ หรือกิจกรรม เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริม ความสามารถด้านการอ่านให้เหมาะสมกับเพศและวัยของนักเรียน รวมถึงการเสริมแรงที่จะช่วย กระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่านเพิ่มขึ้นจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถจับประเด็นสำคัญ ที่ต้องการสื่อออกมาได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ในทางกลับกันนักเรียนจะมีความท้าทาย ที่จะเรียนรู้ในรูปแบบที่ตนไม่ถนัด เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำไปสู่ การพัฒนาทักษะทั้งในด้านความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และที่สำคัญทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่คงทนขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และส่งผล ต่อเจตคติ ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และสามารถนำสิ่งที่อ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วยการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี